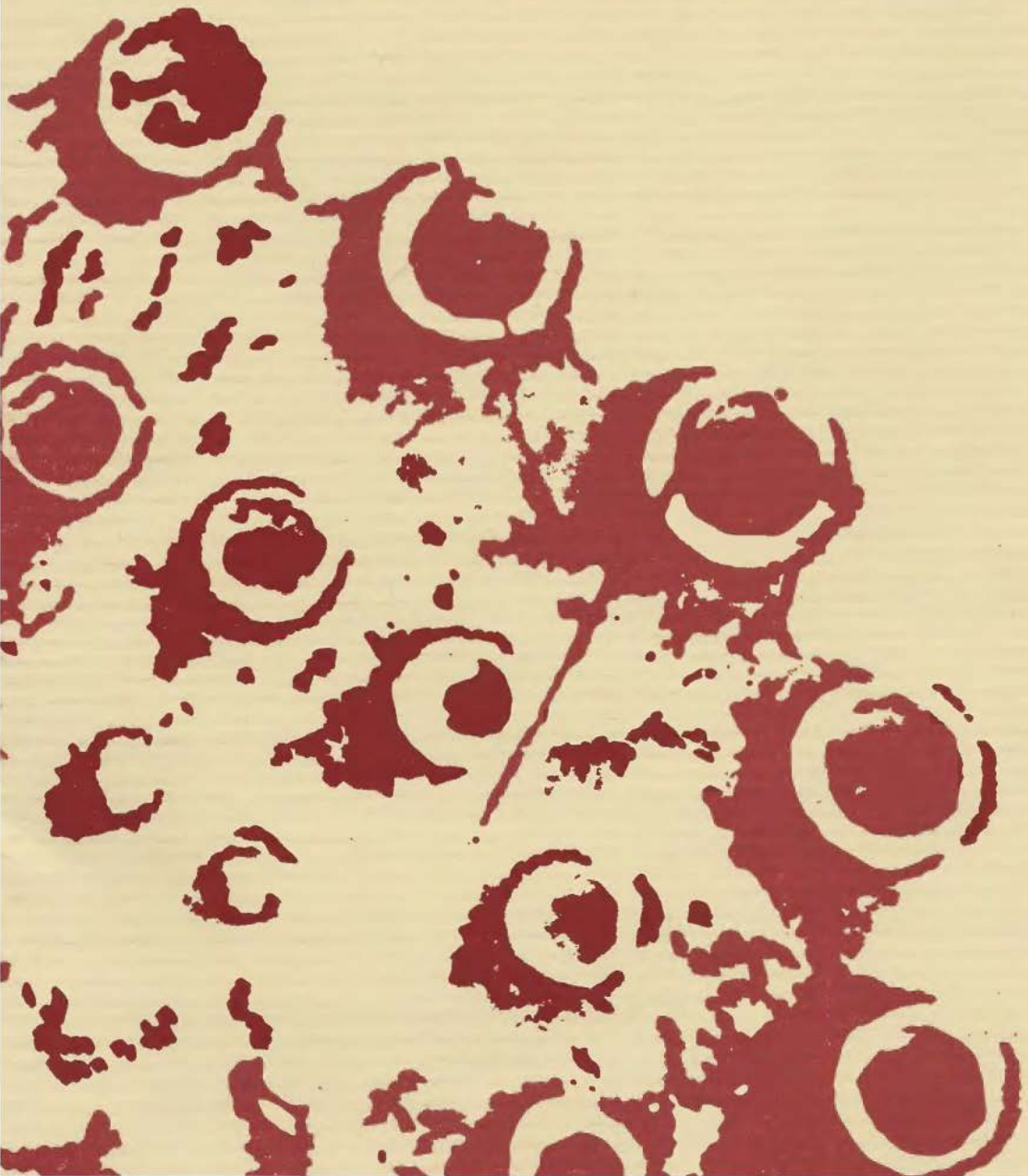

't inschrien

eerste jaargang nr 6 oktober 1969 kwartaaluitgave

„Een Inschrien is een vakje in de tuugkist waarin waardevolle zaken werden bewaard”.

Redactie: J. J. H. Meijer, H. Smeltweg 69, Enschede, eindredacteur.
Adriaan Buter, Neede.
H. H. Hagens, Almelo
J. Overbeeke, Haaksbergen.

Administratie: Mej. G. A. Weussink, Kortenaerstraat 20-II, Enschede, tel. 05420-1 02 06.

Bank: Algemene Bank Nederland N.V. te Enschede, Hoedemakersplein.

Giro: Nr. 1818110 t.n.v. Administratie 't Inschrien, Kortenaerstraat 20-II, Enschede.

Abonnementsprijs *f* 5,— per jaar.
Losse nummers *f* 1,50.

Uitgave van de Oudheidkamer „Twente” te Enschede

Overname van de inhoud, in welke vorm ook, is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

Wie waren mijn voorouders?

Veel mensen kennen wel de namen van hun grootouders, maar vraag hen niet, hoe hun overgrootouders heetten. Er is ook een categorie, die alles in het werk stelt, uit te vinden wie de voorouders waren; en natuurlijk zoveel mogelijk generaties terug. Ze beperken zich daarbij niet alleen tot het kennen van de namen, maar willen ook weten, waar ze woonden, welk beroep ze uitoefenden, welke godsdienst ze beleden, enz.

De laatste jaren is er een groeiende belangstelling te constateren voor het opstellen van zo'n familiestamboom. Velen, die hier aan willen beginnen, weten dikwijls niet, hoe en waar de nodige gegevens te vinden zijn. Speciaal voor hen volgen in dit artikel een aantal kanttekeningen, die hen daarbij van dienst kunnen zijn.

Om een begin te maken is het niet direct nodig allerlei officiële of andere instanties aan te klampen. De eerste gegevens - en dat kunnen er vele zijn - bevinden zich thuis en in de iets verdere familiekring.

Allerlei papieren, zoals trouwboekjes, bidprentjes, boedelscheidingsactes, aantekeningen in familiebijbels, oude notitieboekjes, brieven, enz. kunnen in veel gevallen al een eerste aanloop zijn. Ook mondelinge overleveringen zijn belangrijk. Ze bevatten mogelijk inlichtingen omtrent b.v. de plaats van herkomst van de voorouders.

De zo verkregen gegevens vormen een basis, waarmee de volgende stap gemaakt kan worden: een gang naar het stadhuis, afdeling Burgerlijke Stand. Daar worden o.a. de geboorte-, trouw-, en overlijdensregisters, sinds de in-

voering van de Burgerlijke Stand in 1811, bewaard, en sinds 1850 ook de bevolkingsregisters.

Als het nog niet bekend is, kan in deze registers terug gevonden worden in welke gemeente of gemeenten het speurwerk moet worden voortgezet. Evenwel zijn de inlichtingen, die de Burgerlijke Stand verstrekt, niet kosteloos.

In de Rijksarchieven, gevestigd in alle provinciehoofdsteden, bevinden zich echter duplicaten van de geboorte-, trouw- en overlijdensregisters over de periode 1811 tot en met - van de meeste gemeenten - 1882. Ze zijn bovendien geklapperd in zg. tienjarentafels, waardoor het opzoeken van gegevens ten eerste wordt vergemakkelijkt. Het raadplegen van stukken, ook andere dan die van de Burgerlijke Stand, is daar geheel kosteloos. Bovendien kan in geval van moeilijkheden de hulp van de aanwezige ambtenaar worden ingeroepen. Ook is veelal de mogelijkheid aanwezig van de gevonden actes e.d. fotocopies te laten maken.

De huwelijksactes zijn vaak het interessants, omdat soms niet alleen de ouders van de jonggehuwden worden vermeld, maar ook de grootouders. Met een beetje geluk heeft men de familie dan al gauw tot begin 1700 op papier. Dikwijls leveren de bijlagen bij de huwelijksacten een schat aan gegevens op. Het zijn de doop- of geboortebewijzen van de bruid en bruidegom, de eventuele overlijdensextracten van de ouders en in sommige gevallen de z.g. actes van notoriteit, waarin door getuigen onder ede wordt verklaard, wie de ouders en/of groot-

ouders zijn geweest. Deze beëdigde actes komen niet altijd met de werkelijkheid overeen. Dat is geen kwestie van bedrog, maar van onwetendheid van de getuigen. De geslachtsnamen, lagen nog onvoldoende vast. Sommige personen hadden verschillende achternamen, die afwisselend werden gebruikt. De Burgerlijke Stand over de eerste 40 à 50 jaar is dan ook niet voor de volle 100% betrouwbaar.

Ook de overlijdensactes zijn zeer waardevol. Stel, dat iemand in 1815 op tachtigjarige leeftijd is overleden. Hij is dan rond 1735 geboren. Zeer waarschijnlijk staan in zijn overlijdensacte de ouders vermeld.

Als deze in 1735 minstens 25 jaar oud waren, is men al twee en een halve eeuw terug.

In de Rijksarchieven zijn ook de registers van naamsaanneming van verschillende gemeenten aanwezig. Deze zijn vooral van belang, als iemand in 1811 een andere naam heeft aangenomen. Bovendien vindt men in zo'n acte van naamsaanneming het hele huisgezin keurig op een rijtje met vermelding van de voornamen en de leeftijden.

Na het doornemen van de Burgerlijke Stand zijn de mogelijkheden gelukkig nog niet uitgeput. De wat oudere notariële actes (vanaf 1812) zijn ook in de Rijksarchieven opgeborgen. Ze geven soms een goed inzicht in de familie-relaties.

Ook van de tijd voor 1811 is nog veel in deze archieven aanwezig.

In het algemeen zijn uit deze streek aanwezig:

- het overlijdensregister van 1806 tot 1811,
- de volkstellingen van 1748 en 1795,
- de hoofdgeldregisters van 1675, 1723 en 1764,
- de vuurstedenregisters van 1675, 1682, 1683, 1686 en 1751,
- de verpondingsregisters van 1600,

1602, 1715 en 1720,

- de zoutgeldregisters van 1693 en 1701,
- de registers van de 500ste en 1000ste penning van 1675, 1693, 1711, 1733, 1738, 1750 en 1758,
- het thiendregister van 1626,
- het register van aangegraven gronden en nieuwgebouwde huizen van 1751,
- het protocol van de 50ste penning van 1722 tot 1811.

Verder vindt en er vaak de doop-, trouw- en begraafboeken van voor 1811. Ook verschillende marke-archieven zijn na de opheffing der marken in de Rijksarchieven gedeponereerd.

En dan de gerichtspocollon, een zeer belangrijke bron, waarin voogdstellingen, testamenten, boedelscheidingen, overdrachten van onroerende goederen, hypothecken, enz. staan opgetekend. Deze actes werden voor het gericht gepasseerd. Notarissen in de zin zoals tegenwoordig kende men voor 1812 niet. De civielrechterlijke processen werden ook door de plaatselijke gerichten behandeld en geprotocolleerd. Veel wetenswaardigs kan worden opgediept in de nog bij de kerken aanwezige archieven.

Over 't stamboomonderzoek zijn reeds boeken vol geschreven, zodat het vorenstaande beslist geen volledige handleiding kan zijn; anderzijds voldoende om zijn voorouders aan de vergetelheid te ontrukken.

Tot slot de raad vooral te letten op naamsveranderingen. Op het platteland kwam dit veelvuldig voor. Men nam vaak de naam aan van het erf, waarop men kwam te wonen.

In het algemeen kan men stellen, dat uit de verschillende archiefstukken een stamboom is op te stellen, die teruggaat tot het begin van de 17e eeuw en met een beetje geluk tot het midden van de 16e eeuw.

J. Overbeeke

In memoriam Ludwig Arnold Stroink

Erevoorzitter van de Vereniging Oudheidkamer Twente

In de nacht van vrijdag 25 juli 1969 overleed te Enschede na een lang, doch geduldig gedragen ziekbed, onze Erevoorzitter, de heer Loed Stroink. Hij werd te Enschede geboren op 27 januari 1886 uit het huwelijk van Jurrian Stroink en Louise Christine Friederike Sophie Meier.

Stammend uit het ouder Twentse ondernemersgeslacht Stroink, zette hij deze traditie voort door in 1914 mede oprichter te worden van de Textiefabriek „Holland” te Enschede. Een onderneming, die door haar progressief beleid, met name op sociaal terrein, haar tijd ver vooruit was.

Naast zijn werk was hij al van zijn jeugd af bijzonder geïnteresseerd in het verleden van Twente en was hij reeds spoedig lid van de in 1905 opgerichte Oudheidkamer Twente, waarvan hij in 1931 bestuurslid werd en van 1938 tot 1958 het voorzitterschap bekleedde en daarna tot zijn overlijden het vice-voorzitterschap. In de jaarvergadering van 21 april 1966 werd hij benoemd tot Erevoorzitter van de Vereniging Oudheidkamer Twente, vanwege zijn vele uitzonderlijke verdiensten voor onze vereniging.

In zijn lange leven, zelfs vanuit zijn langdurig ziekbed, stuwde hij de belangstelling voor het Twentse Laand, Leu en Lèven. Niet om doelloos te conserveren, zijn progressieve zakelijke instelling hoedde hem daarvoor, doch om er steeds weer op te wijzen, dat het zinloos is om alleen maar af te breken en niet het goede uit het verleden te bewaren en een plaats te geven in de huidige tijd.

Het waren niet alleen de monumenten uit het verleden voor wier behoud hij vocht, doch ook het Twentse Landschap en de natuur in het algemeen hadden zijn speciale aandacht, zoals al o.a. uit zijn bestuurslidmaatschappen van het „Overijsselsch Landschap” en de „Enschedeese Natuur Historische Museumvereniging” naar voren komt.

Bij voorkeur onze Twentse „sproake” gebruikend was hij een geziene gast in wijde kring en zijn oprecht, ronduit karakter deed hem vele vrienden in alle bevolkingslagen maken en vooral ook de jongeren aan zich binden. Tezamen met zijn echtgenote, mevrouw Stroink-Beltman, die hem voorving in de dood, schonk hij in 1937 aan onze vereniging het unieke Mander-

grafveld in de Gemeente Tubbergen. Samen met zijn vrienden, werkte hij aan het behoud van het eigen gezicht van ons Twenteland.

Hij was een groot kenner van onze geologie en praehistorie, de stad Enschede met haar families en textielbedrijven en vooral van zijn geliefde Noord-Twente.

Daar zijn beroep hem weinig tijd liet om, op enkele uitzonderingen na, iets op papier vast te leggen en zijn lijfspreuk was: „Sprekken is zulver, zwiegen is goald" en hij een afkeer had van „an den diek te timmern" trad hij ook weinig als spreker op de voorgrond.

Na zijn pensionering zette hij zich tot het schrijven van een boek, met als oorspronkelijke bedoeling de geschiedenis van Enschede te gaan herschrijven, hetgeen uitgroeide tot een lijvige encyclopedie van geheel Twente, die in 1962 verscheen.

Naast een compilatie van vele gegevens die reeds verschenen waren, zoals hij het bescheidenlijk uitdrukte, werd zeer veel opgenomen van zijn eigen onderzoekingen, die hij in zijn lange leven gedaan en uitgewerkt had. Met dit boek heeft hij zich geplaatst onder de groten in onze Twentse Geschiedenis en we denken hier aan Mr. J. W. Racer, Mr. G. J. ter Kuile Sr., J. J. van Deinse, C. J. Snuif, C. Eldering, J. Jans en W. H. Dingeldein, om slechts de belangrijkste te noemen.

Wij zijn dankbaar dat we deze sterke persoonlijkheid op onze levensweg hebben mogen ontmoeten en dat hij voor ons Twentse laand en leu zo veel gedaan heeft.

De Oudheidkamer Twente zal hem niet vergeten!

Moge hij rusten in Vrede.

D. Jordaan JGHzn.
Voorzitter van de Vereniging
Oudheidkamer Twente.

Beurs

Aangeboden:

Westfalen, Heft für Geschichte, Kunst und Volkskunde, t.e.m. 1959

Westfälische Zeitschrift, jaargangen 1960 en 1961

Bijdragen en Mededelingen Gelre, 1898 - 1944, dln. 14-16, 18-20 en 44 ontbr.

Werken van de ver. Gelre, samengebonden in 15 banden, werken 1 - 18, 21, 22.

Jaarboeken Twente, 1962 - 1967.

Jaarboeken Overijssel, 1947, 1948, 1953, 1958

Verslagen en mededelingen Ver. tot beoef.

Ov. Regt en Gesch., één serie bijna compleet,

gedeeltelijk ingebonden; een tweede serie van 58 op elkaar volgende delen, geheel ingebonden

Werken Ov. Regt en Gesch.:

Mr. J. Th. Ver Loren, Lebuinus en zijne stichting te Deventer

Nagge, Historie van Overijssel, dln. I en II, idem, deel I

Kossman Putto, Kampener Schepenacten Overijsselsche Portretten, (Jubileum-uitgave O.R.G.)

Mr. A. Haga, Leenprotocollen van het huis Heeckeren

Mr. B. van 't Hoff en G. J. Lugard. Honderd jaar Overijsselsche Geschiedschrijving

Markerechten van Tjoene, Averlo, Borgel, Gool, Losser

Dr. A. Benthem, Geschiedenis van Enschede, 3 ex. w.o. een eerste uitg. en een doorgesloten ex. in 2 banden.

Mr. L. C. H. Strubberg, Overijsselsch Advysboek, Campen 1744, 4 dln.

Mr. G. J. ter Kuile, Overijssels Oorkondenboek, dln. 1 en 2

Prof. Dr. K. Döhmman en W. H. Dingeldein, Singraven, dln. I en II.

Prijzen nader overeen te komen. Te bevragen bij Dr. R. Bijkerk, Hengelosestraat 791, Enschede, telf. (05420) 1 50 82.

Gevraagd door de heer A. J. Temmink, Ds. van Kriekenstraat 15 te Haaksbergen: Bandopnamen Paasgebruiken Denekamp en Ootmarsum en Midwinterhoornblazen, ter copiëring.

Het ‚Kipshoes’ in Borne; iets over cichorei

Op de hoek van de Abr. ten Catestraat en de Grotestraat in Borne staat een lang huis met een hoog rood pannendak, vijf grote vensters, twee huisdeuren en een niendeur.

Op het eerste gezicht een gaaf gebouw, goed onderhouden en bewoonbaar, en ook inderdaad nog slechts korte tijd geleden bewoond door de Wed. Ten Cate-Hulshoff.

Begin 1969 ging het huis over in handen van de heer J. A. Polder, technisch hoofd-assistent bij het Rijksmuseum Twenthe te Enschede, en sinds jaren woonachtig in het Bleekwachtershuis te Losser. Wonen in een

„monument” is dus voor de heer Polder geen nieuwigheid. Nieuw is wel de zeer veel grotere ruimte waarover nu beschikt wordt, zodat naast flinke woonvertrekken voldoende plaats aanwezig zal zijn voor een atelier (o.m. voor het restaureren van kunstwerken) en voor een galerie voor oude en moderne kunst, beide lang gekoesterde wensen en plannen.

Toen de heer Polder, vol geestdrift, geholpen door even geestdriftige vader en vrienden het huis onder handen begon te nemen, bleek al gauw, wat er aan een oud „monument” kan mankeren. Het leek wel alsof alle voorko-

’t Kipshuis te Borne

mende euvelen hier verenigd waren. Zo moest op grote schaal zwam bestreden worden; de gebintstijlen waren aan de onderkant zo vergaan, dat men ze afzaagde en er nieuwe poeren onder metselde; alle binnenmuren moesten met lood worden doorschoten; het dak aan de achterzijde heeft holle pannen, die men van nieuwe dokken voorzag; de achtermuur moest opnieuw gefundeerd worden; in het huis werd de grond uitgegraven, werd wit zand ingebracht als ondergrond voor betonnen vloeren; vensters moesten worden vernieuwd en muren gepleisterd en met vochtwerende muurverf bestreken. Om met dit alles slechts „iets" te noemen.

Bij het opruimen vond de heer Polder tussen allerlei rommel nog oud reclame- en pakmateriaal voor cichorei, een vondst die ons ineens verplaatst naar vroeger, naar de tijd dat Borne vier van de zeven Twentse cichoreifabriekjes huisvestte. Het gevondene omvat blauw pakpapier met een zwart, rond stempel, waarop staat:

CICHOREI van A. TEN CATE te BORNE bij ALMELO

benevens twee afbeeldingen van een medaille met als randschrift:

TENTOONSTELLING VAN NEDERLANDSCHE EN KOLONIALE NIJVERHEID (ARNHEM 1879 ?);

als tweede een zakje, waarop aan de voorzijde staat:

Overijsselsche Peekoffiefabriek

- van -

Firma A. TEN CATE

BORNE (Holland)

Opgericht 1820

PEEKOFFIE

EERSTE KWALITEIT

BEKROOND TE ARNHEM 1879

BEKROOND TE AMSTERDAM 1895

en aan de achterzijde:
Prima kwaliteit Peekoffie

Deze Peekoffie overtreft alle andere soorten in geur en smaak en wordt daarom elken verbruiker ten zeerste aanbevolen.

GEBRUIKSAANWIJZING

Voor de bereiding van een heerlijke kop Koffie neme men de helft van de hoeveelheid Koffie die men gewoon is te gebruiken en vermeng die met een even groote hoeveelheid Peekoffie. Deze melange is tot bezuiniging zeer aan te bevelen.

En als derde een soort reclameplaatje of etiket, groen van kleur, waarvan hierbij een afbeelding wordt gegeven. Borne had in de vorige en de eerste helft van deze eeuw vier cichoreifabrieken of -molens (de volksmond spreekt van „sokkereimölle"), nl. Ten Cate (in het Kipshoes), Van Kleef, Visscher of Rierink, en „Tusveld", laatstelijk eigendom van de Gebrs. Siemerink. Schrijver dezes was in 1966, tijdens zijn werkzaamheden bij het Openluchtmuseum te Arnhem, in de gelegenheid, een onderzoek te doen naar deze tak van industrie in Kloosterburen (Gr.) en in Borne, waar de heren Siemerink uitstekende zegsliden bleken te zijn. Aan de hierover gemaakte rapporten is in het onderstaande, met toestemming, het een en ander ontleend.

Van de vier voormalige Bornse bedrijfjes is alleen Tusveld naar het inwendige nog in min of meer herkenbare staat aanwezig. Het is in 1825 gesticht, werkte tot 1906 met een rosmolen, nadien op petroleum, waarna al spoedig, in 1911, werd overgeschakeld op elektriciteit. Het grootste deel van het lange gebouw aan de Oude Kerkstraat wordt in beslag genomen door opslagruimte, een klein gedeelte

Reclameplaatje

is de eigenlijke bedrijfsruimte, waar nu nog twee maalstoelen staan. De ovens en de branders zijn in 1965 tegelijk met de schoorsteen afgebroken. Het grote horizontale rad van de rosmolen heeft een doorsnee gehad van ongeveer 5 meter, en de produktie was niet zo groot of de ene brander kon voor voldoende aanvoer zorgen. Produktieverhoging na de moderniseren maakte de bouw van een tweede brander noodzakelijk. Deze branders bestonden uit een oven, waarboven een met gesneden en gedroogde cichoreiwortels gevulde trommel langzaam rondraaide.

Het proces verliep als volgt: de wortels van de cichoreiplant, familie van de witlof, werden geoogst, gewassen en in zeer kleine stukjes gesneden of gehakt, en vervolgens op de vloer van geperforeerde, gebakken tegels boven een grote oven (eest) gedroogd (geest). Deze bewerkingen vonden niet in Borne plaats, de wortels werden gedroogd aangevoerd en wel uit Friesland, België of Zeeland. Alleen de Fa. Ten Cate heeft in de jaren 1914-1918 zelf cichorei verbouwd.

De geëeste wortels werden bij hoeveelheden van 100-120 kg. in de brander, die plm. 300 liter inhoud had, gedurende bijna twee uren gebrand. daarna 20 - 30 minuten afgekoeld en vervolgens gemalen, wat voor de hele hoeveelheid een kwartier in beslag nam. Tijdens het eesten verloren de wortels 75% vocht, tijdens het branden door vochtverlies nog eens 20% aan gewicht. Na het malen was de cichorei gereed voor verpakking. Gedurende de volgende 3 - 6 maanden werd ze opgeslagen in een donkere, enigszins vochtige ruimte (de ramen in het pand van Tusveld zijn dichtgemetseld!) om te „rijpen”, waardoor het produkt weer 25% in gewicht toenam, en tevens tot een harde klont werd, waavan voor gebruik stukjes moesten worden afgebroken. Peekografie was poedervormig, omdat hierbij tijdens het branden raapolie werd toegevoegd, waardoor het poeder tijdens de opslagperiode geen vocht meer kon aantrekken, en dus ook niet meer in gewicht toenam. De naam Peekografie betekent: koffie van penen of peeën (wortels).

Bij Tusveld werd nog tot 1946 cichorei gemalen, daarna was het spoedig afgelopen; en niet alleen daar, maar ook in het gehele land was na de laatste oorlog voor de cichoreifabrieken nagenoeg geen emplot meer, zodat ze thans wel alle verdwenen zijn.

Twee gebouwen zijn er in Borne nog van overgebleven; één ervan wordt door kundige handen gerestaureerd om, na de lange jaren van economisch belang, nu niet alleen als woonhuis te gaan dienen, maar waarvan de nieuwe eigenaar zich vol idealisme ten doel stelt, tevens een positieve bijdrage te leveren voor het culturele leven in Borne.

H. Hagens

De joffers van Beckum

Sinds de heer J. J. van Deinse in „Het land van Katoen en Heide” in 1922 het artikel „Historie van Marie van Beckom en Ursel haers broeders wijf anno 1544”, had gepubliceerd, is er niets toegevoegd aan deze geschiedenis, die nog steeds „beleefd” wordt in Twente, behalve het artikel van Mr. G. J. ter Kuile Sr. in „Uit het verleden der Doopsgezinden in Twente”, dat echter weinig nieuws bracht.

De heer Deinse neemt aan, dat deze joffers gewoond hebben op een huis, dat gelegen zou hebben bij het huidige erve Altena te Beckum, waarvan hij de plaats meende te kunnen vaststellen. Bij het verbreden en verleggen van de weg Haaksbergen-Hengelo, die ook deze plek „aansneed” in 1968, kwamen echter geen sporen aan het licht, waaruit zou kunnen blijken, dat hier eertijds het huis gestaan zou hebben. Ongetwijfeld stamt het geslacht van Beckum uit Beckum en hopelijk zal in de toekomst de plaats van het stamhuis nog eens ontdekt worden.

In de 14de eeuw komt het geslacht van Beckum als borchmannen van Goor voor. Een Hermannus de Beckum is in de jaren 1333 tot 1348 Schepen van Goor. Vermoedelijk was het zijn kleinzoon, ook Herman geheten, die in 1385 als leenman van het Sticht Utrecht beleend wordt met het goed „to Eegherinc” (Eetgerink) in de buurtschap Beckum, het goed „Smedinc” (Smeenk) in de buurtschap Bentelo en het goed „Elset” (Elzink-Hulshof) in de buurtschap Zenderen. Ook was hij in het bezit van de „Curtis, dicta Oosterhof apud Wedehoen” (Oosterhof of de Scholte in Wiene). Hij was een vermo-

gend man en de bisschop van Utrecht was in 1383 hem zelfs geld schuldig. Oorspronkelijk woonden de borchmannen binnen de muren van Goor. Doch in 1365 mochten zij reeds „under de clocken” wonen, dus buiten de stadsmuren.

De van Beckums gingen wonen op het Kevelham, één der vele borchsteden buiten de stad, zoals het Olydam, Scherpenzeel, Heeckeren e.a.

In 1457 op 27 april wordt Johan van Beckum, na het overlijden van zijn oom Gelmer Stycke beleend met het Nijenhuis (het huidige kasteel van dien naam, gelegen in de Heerlijkheid Diepenheim) en in hetzelfde jaar op 20 oktober met de Kevelham, een borchleen van Goor, en met het erve het grote Brummelhuis onder Haaksbergen. Zijn zoon Herman wordt op 22 maart 1489 na het overlijden van zijn vader, met dezelfde goederen beleend. Deze was gehuwd met Lysbeth Willem Snogynsdochter, die op 23 juli 1497 onder hulderschap van haar zoon Herman beleend werd met de „grove en smalle tienden van den Duvelshoff in de Lutte, met den Arninghoff (thans verdwenen) in de buurtschap Hasselo, Wernsing (Wernsink) en Elverking (Elverink) te Losser.

Opvolger in de lenen van de vader werd in 1497 hun oudste zoon Herman die in 1504 ook die van zijn moeder er bij kreeg.

In 1511 is deze Herman overleden en wordt hij opgevolgd door zijn broer Johan van Beckum, die reeds in 1504 beleend was met het goed ten Merschhuys onder het kerspel Markelo.

Johan was Schulte van Olst en was gehuwd met Johanna de Wrede, dochter van Frederick. Na zijn dood volgt zijn zoon Johan hem in alle eerder genoemde goederen op.

Het zijn de jaren, waarin de roerige Gelderse Hertog Karel van Egmond zijn grote strijd voert tegen de Habsburgers en in het begin van de 16de eeuw herhaaldelijk invallen in Twente doet. In 1520 wordt o.a. Diepenheim door én van zijn aanvoerders Berent van Hackfort, landdrost van de Graafschap Zutphen, veroverd en al komt er in 1524 een vrede tot stand tussen de toenmalige bisschop van Utrecht Filips van Bourgondië en de Gelderse Hertog, de laatste behoudt Diepenheim, dat pas in 1536 aan Keizer Karel V komt.

In de strijd tussen de stad Groningen en de Habsburgers had Groningen in 1514 hertog Karel van Egmond in plaats van de machteloze graven van Oost Friesland als beschermheer erkend en de Gelderse hertog wist in korte tijd geheel Friesland aan zich te onderwerpen en bovendien Oost Friesland te gaan helpen. Zijn bastaardzoon Karel van Egmond werd Stadhouders van Groningen en één van zijn legeraanvoerders in het Noorden was de eerder genoemde Berent van Hackfort, die behalve landdrost van de Graafschap Zutphen ook drost van Diepenheim was. Hem nu zien wij ook opereren in Oost Friesland, o.a. te Esens, niet ver verwijderd van Werdum. In 1537 wordt Berend, als het bewind van de Gelderse Hertog daar zijn einde vindt, gevangen genomen. Zou het vreemd zijn, dat Johan van Beckum Jr. zijn drost in militaire dienst naar 't Groningerland gevolgd was en zö Ursula van Werdum, dochter van de hoofdeling Ulrich von Werdum, gehuwd met Armgard von Fikenholt, heeft leren kennen? Ook zijn zwager Hero was in Gelderse krijgsdienst on-

der Jonker Balthesar von Esens, bekend aanhanger van den Gelderse Hertog.

Met deze hypothese klopt de datum van het huwelijkscontract tussen Johan en Ursula, nml. 12 juni 1538, gesloten voor de richter van Diepenheim, Dasel von Brysach.

In dit contract wordt uitsluitend gesproken over het Nijenhuis onder Diepenheim en de beide erven Brummelhuis onder Haaksbergen en niet over de Kevelham en de rest der goederen. We mogen hieruit opmaken, dat het echtpaar zich op het Nijenhuis vestigt en dat Johan's zuster Maria van Beckum met haar moeder Johanna de Wrede stellig woonden op het Kevelham in het Drostambt Twente.

Het waren wel rumoerige tijden want behalve de strijd tussen de Geldersen en de Habsburgers was het ook de tijd van de geloofsvervolging.

Met name in Oost Friesland had het protestantisme reeds vroeg een grote invloed en zo werd er reeds in 1529 ook in Werdum door de Zwinglianen gepreekt. Ook de Anabaptisten, waaruit de latere Doopsgezinden voortkwamen, hadden er grote aanhang. Oorspronkelijk uitgaand van Melchior Hoffman, waaruit de beruchte wederdopersstrijd te Munster in 1534, maar nadien voortgedragen door figuren als David Joris, die met name in Oost Friesland onder de adel en vooral ook de vrouwen, maar tevens in Deventer en Twente, grote aanhang verwierf.

Zelfs de Gelderse stadhouder te Groningen, Karel van Egmond, bastaard bleek een begunstiger van de Hervormden te zijn, zelfs van de Wederdopers. De vraag rijst dus duidelijk op, of Ursula van Werdum bij haar huwelijk in 1538 niet reeds het protestantisme was toegedaan en mogelijk zelfs Wederdoperse was.

(Wordt vervolgd) D. Jordaan JGHzn.

Opgravingen

Grimberg, gem. Wierden

Met behulp van enkele bestuursleden van de Ned. Jeugdbond ter Bestudering van de Geschiedenis en hulp van de gem. Wierden is van 18 t.m. 25 augustus het onderzoek op de huisplaats van de voormalige havezate Grimberg voortgezet. Evenals vorig jaar werd de aandacht gericht op de Oost- en Noordzijde van het terrein.

Aan de grachtkant oostzijde bleek, dat van de parallellopende muren (zie Inschrien nr. 2, pag. 24) de binnenste niet bij 14.60 ophield, maar oorspronkelijk tot 20 m. en wel tot de hoek oost-zuidzijde heeft doorgelopen.

Dit was waar te nemen, doordat de houten funderingsplaat van 1 m breedte, waarop het metselwerk oorspronkelijk werd aangevangen, nog aanwezig bleek te zijn.

Aan de oostzijde op 16 m. vanaf de hoek Noord-Oost bevinden zich nog twee lagen baksteen (27 x 6 x 14) ter breedte van 1 m. en ter lengte van 45 cm. Loodrecht hier vandaan loopt een restgedeelte van een muur (eveneens twee lagen baksteen) over een lengte van 90 cm. en een breedte van 1 - 1,20 m. in westelijke richting.

Aan de oostzijde op 4,50 m. tot 6,50 m. vanaf de hoek Noord-Oost bevinden zich op respectievelijk 2,10 m. en 1 m. westelijk van de binnenrand van de binnenste muur een 8-tal beschoeiingspalen (diameter 10 - 25 cm) in dubbele rij waartussen horizontaal liggend hout van 20 - 25 cm. breedte, die een duidelijk rond verloop hebben.

In het Oost-West en Noord-Zuid georiënteerd profiel tekent zich wit-geel stroomzand af ter hoogte van de beschoeiingspalen.

Op 30 - 50 cm. hoogte vanaf het horizontale vlak ziet men in het profiel Oost-West duidelijk een plagenstructuur tussen het wit-gele zand. Zeer waarschijnlijk heeft men hier te maken met een rond verloop van de gracht, die tot de oudste bouwfase van de 14de eeuw behoort. De plagenstructuur behoort dan bij een olopemde talud naar de oorspronkelijke verhoging van de oudste bewoning. Ook het hier gevonden schervenmateriaal getuigt van deze periode.

De muur, die aan de noordzijde over een afstand van 5,30 m in westelijke richting doorloopt, gaat daarna over in een zware paalfundering. Tussen 5,30 en 6,40 m aan de noord-

zijde van de huisplaats staan eveneens zware palen (diameter ca. 30 cm.) ongeveer in rijen van drie loodrecht op de noordzijde en zuidelijke richting over een afstand van 1,80 m.

Over het algemeen valt te zeggen, dat de diepe ligging van de funderingssporen ca. 1,75 beneden het huidige maaiveld de werkzaamheden bemoeilijkt, waardoor alleen in droge zomers een onderzoek mogelijk is.

A. L. Hulshoff
september 1969

R.K. Kerk te Ootmarsum

Nadat in 1964 bij de aanleg van een kelder drie graven waren ontdekt, daterend uit de 12e eeuw, werd besloten door de Stichting Heemkunde te Ootmarsum om tijdens de restauratie van deze kerk verdere opgravingen te verrichten. De bouw van het oudste gedeelte wordt gedateerd in 1230. Aangezien de gevonden graven uit de twaalfde eeuw dateerden, was men van mening, dat hierbij een oudere kerk of kapel moest hebben gestaan.

De uitvoerder van de restauratie legde deze zomer een gedeelte van de fundering van de zuider transeptgevel bloot. Een uitstulping van de fundering was aanleiding om op deze plaats met de opgravingen te beginnen, daar verondersteld werd, dat deze uitstulping een rest was van de fundering van een vroegere kerk. De gedane opgravingen hebben evenwel nog geen bevestiging van deze mening opgeleverd. Wel werd in de diepere lagen een geraamte gevonden, gericht naar het oosten, met het hoofdeinde nagenoeg onder de uitstulping. Het geraamte kon niet gedateerd worden als zijnde van voor de bouw van de huidige kerk.

Bij de voortzetting der graafwerkzaamheden stootte men op een harde laag, bestaande uit kalk en ijzeroer. Op 9 september werd deze laag verwijderd en stootte men op een grafsteen van Bentheimer zandsteen. Het graf ligt in de richting oost-west en is 2.70 meter lang, terwijl de breedte varieert. De grafsteen heeft waarschijnlijk uit drie delen bestaan. Op het middendeel is een kruis gebeiteld. Het deel aan het voeteinde was verwijderd, alsmede het deel aan het hoofdeinde. De zijwanden waren ook van steen.

Nadat de grafsteen was gelicht, trof men een bijzonder gaaf en compleet skelet van een volwassene aan. Het graf dateert uit de twaalf-

de eeuw, dus weer uit de tijd van voor de bouw van de huidige kerk.

De graafwerkzaamheden worden nog voortgezet. Het bovenstaande werd gedeeltelijk ontleend aan een rapport, ons toegezonden door de heer H. Scholten te Ootmarsum.

Boomstamput Tweekelo

Op 9 augustus j.l. werd door de heer Ten Cate, wonende op het erve De Welmer in Tweekelo, bij deze boerderij een put ontgraven, die gemaakt was van een boomstam. Deze waterput was op de volgende wijze gemaakt: De boomstam was overlangs gekloofd, de beide helften werden uitgehold. De helften werden weer samengevoegd en met het dunste einde van de stam naar beneden in de grond geplaatst. In het daartoe gegraven gat was eerst een houten bodem gelegd. Hierop was een ring van zwerfstenen gelegd waarop de boomstam rustte, zodat hij 7 cm. boven de bodem stond, waardoor het water onderin naar binnen kon wellen. Op één plaats was de stam te ver uitgehold, zodat in de wand een zwakke plek was ontstaan, die evenwel aan de buitenkant verstevigd was met een rechtopstaande balk. Het materiaal was eikenhout. Boven het grondwater was de wand weggerot, onder het grondwater was alles volkomen gaaf, waardoor een putwand van 113 cm. hoogte bewaard is gebleven. De bodem bevond zich 280 cm. beneden het huidige maaiveld, de wanddikte varieerde van 9 tot 20 cm., de grootste buitenomtrek van de stam bedraagt 300 cm., de grootste binnendiameter bovenaan 88,5 cm., onderaan 74 cm., de kleinste binnendiameter bovenaan 80 cm., onderaan 67 cm. Op een hoogte van 80 - 50 cm. bevond zich in de put

Boomstamput Tweekelo

De molen van Frans te Vasse

De Stichting „Het Overijsselsch Landschap” deelde ons het volgende mede:

Sedert 1961 is de Stichting eigenaresse van de waterradmolen „De Molen van Frans” te Vasse, als onderdeel van het landschappelijk en natuurwetenschappelijk bijzonder belangrijke „Dal van de Mosbeek”. Het gebouwencomplex, dat is aangewezen als een beschermd monument, verkeert in zeer slechte toestand.

Onze Stichting is begonnen met de algehele restauratie van de gebouwen, welke een bestemming krijgen in het beheer van onze bezittingen. Op het ingediende restauratieplan werden de maximaal mogelijke subsidietoelagen verregen van rijk, provincie en de gemeente Tubbergen. Toch komen uiteraard nog veel niet gesubsidieerde kosten voor rekening van onze Stichting, temeer daar de subsidie-uitkeringen eerst in 1970, 1971 en 1972 zullen plaatsvinden. Tijdens de restauratie zullen derhalve grote bedragen moeten worden voorgefinancierd. De kosten die hieruit voortvloeien komen eveneens volledig ten laste van onze Stichting.

De Stichting „Het Overijsselsch Landschap” zal een bedrag van f 70.000,— beschikbaar moeten krijgen uit particuliere middelen en wel op korte termijn.

De redactie van 't Inschrien doet hierbij een beroep op haar abonnees, de restauratie van „De Molen van Frans” te steunen door middel van een bijdrage ineens (giro 90 49 38 t.n.v. Penningmeester Stichting „Het Overijsselsch Landschap”).

een laag eikenbladeren. Onder in de put werden een hengsel (draagbeugel) van een kookpot of emmer en een stuk van een puthaak (dul) gevonden. Rondom de put lagen scherven van zeer oud aardewerk, die voor de datering geen betekenis hebben, daar zij buiten het verband lagen.

Bij navraag door de heer Ten Cate aan de directeur van het museum Schokland, de heer Van der Heide, deelde deze hem mede, dat dergelijke putten o.a. bij Zwolle en in Limburg waren gevonden, waarvan de ouderdom varieerde van de Romeinse tijd tot de Middeleeuwen.

J. J. H. Meijer

Gehoord en gelezen

Almelo

De windkorenmolen De Hoop in Almelo, die onder monumentenzorg valt, zal een opknappbeurt ondergaan, waarmee een bedrag van f 26.400,— gemoeid zal zijn. De molenroede wordt vernieuwd, als mede de hekken met zomen en borden van de vier wieken. Ook worden twee vloeren en twee trappen met een hekje vernieuwd. Zowel bij rijk als ook bij provincie werd subsidie aangevraagd, respectievelijk 40 en 25 procent.

Delden

Vooral de heer Vrieling, directeur van de V.V.V. te Delden, maar ook talloos velen met hem, hielden hun hart vast bij de berichten over het oude koetshuis aan de Meylingstraat. Dit stoere vakwerkhuis stond voor de gemeente Delden op de afbraaklijst, die dit stadje al zoveel potentieel stedenschoon heeft gekost, maar voor Monumentenzorg op „DE” lijst; zie daar het conflict. Reden voor afbraak was de sterk overhellende stenen gevel boven de inrijdeur. Gelukkig, en zeker niet in de laatste plaats dankzij de activiteiten van genoemde heer Vrieling, blijft het voor Delden zo langzamerhand wel unieke huis behouden en zal het t.z.t. worden gerestaureerd. Uit veiligheids-overwegingen is het gevaarlijke geveldeel afgebroken en voorlopig met planken dichtgetimmerd. Die plankengevel kon dan tijdelijk wel eens een „oudere” toestand vormen dan de verdwenen stenen gevel!

Diepenheim

De welbekende voormalige schippersherberg „De Oude Siuis” is weer geheel gerestaureerd. Jarenlang leek het, alsof het einde voor dit nogal afgelegen historische bouwwerk naderde. In 1967 echter kocht de heer Van der Voort te Hengelo (O) het complex, en kon het, met geldelijke steun van Gemeente, Provincie, Monumentenzorg en de Stichting Edwina van Heek herstellen. Hiermee is niet alleen een bouwkundig sieraad, in het landschap passend, eerherstel gegeven, maar blijft ook een der schaarse herinneringen bewaard aan de schipvaart op de Buurserbeek of Schipbeek.

Enschede; boerderijen

Geheel onverwachte is in Twakkelo de boer-

derij De Wesseler, dichtbij de fabriek van Vredestein, voor afbraak verkocht en gesloopt. De vraag in het midden latend, of hier werkelijk sprake was van urgentie, kunnen we slechts constateren, dat de gemeente Enschede hierdoor een zeldzaam boerderijtje armer geworden is: een prachtig, gaaf huis met houten gevels, een bovenkamer, een zandstenen put, en de schoorsteen geheel vooraan op de nok geplaatst: kenmerk van een lós hoes. En inderdaad, ook binnen leek het daar veel op: de deel was van het woonvertrek slechts door een houten wand gescheiden. Verder was er nog ratuuropgave.

een grote „bozem” boven de vroegere stookplaats, en een mooie eikenhouten zijwand met deur en glazenkast.

Tegenover dit afbraakbericht staat, dat de verderop gelegen boerderij „De Pöppel”, Stroinkstraat 341, met zijn vakwerk-bovenkamer en gevelsteen uit 1778 is gerestaureerd door de eigenaar. Voor het interieur is o.a. gebruik gemaakt van de bovengenoemde wand uit de Wesseler.

Verder zal het boerderijtje „De Martenboer”, geheel in de bebouwing gelegen, aan de O.v. Taverenstraat, een opknappbeurt ondergaan, waardoor het beter bewoonbaar wordt en zeker weer lange tijd meekant.

De derde boerderij waarover een positief bericht kan worden gegeven, is die aan de Tegeleerweg, nr. 110, die door de gemeente ter beschikking is gesteld aan de A.K.I. om daarin ateliers in te richten voor leerlingen en Enschedese kunstenaars.

Enter

Ook dit jaar is er tijdens de vakantie in Enter een antiek- en ambachtstentoonstelling geweest. Ditmaal is een reeds lang als schuur gebruikte boerderij van de fam. Koenderink aan de Dorpsstraat geheel als oude woning ingericht. Van het vroegere woonvertrek kon met relatief weinig moeite en geld een „bewoonbaar” geheel worden gemaakt; de deel kon na inruiming en schoonmaken plaats bieden aan velerlei zaken op landbouwgebied alsook aan een tentoonstelling van oude foto's en oude, soms zeer oude archiefstukken. Ver-

De Wesseler, Twekkelo

der werden er bij het nabijgelegen Dorpshuis demonstraties in het klompenmaken gegeven. Al met al een tentoonstelling waar zeer veel te zien viel en die de organisatoren zeker tot eer strekte.

Haaksbergen

Bij werkzaamheden in het uitbreidingsplan van Rietmolen stootte men op de grachten van de voormalige havezathe Ravenshorst in de marke Brammelo. Eveneens in Haaksbergen werd deze zomer gegraven door de leden van de Nederlandse Jeugdbond tot Beoefening van de Geschiedenis naar de grachten van de Blankenburg. Op beide objecten hopen we in ons volgende nummer terug te komen met een uitgebreid artikel.

Markelo

Volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek is onlangs uit het urnenveldje „Erve Daalwijk”, waaruit voordien nog geen vondsten bekend waren, een urn bekend geworden bij de heert F. W. C. Aarsen te Markelo.

Rijssen

Onlangs is verschenen „Rijssen, een cultuur apart”, bibliografie door D. ter Harmsel. De

heer Ter Harmsel is leerling van de Bibliotheek- en Documentatieschool te Amsterdam. Exemplaren werden toegezonden aan het Rijksmuseum „Twenthe” te Enschede, de Openbare Leeszaal te Enschede en de Oudheidkamer Riessen.

Vasse

In een groeve, gelegen 1 km. ten zuidoosten van Vasse, vond de heer J. Pikkemaat te Lattrop een dubbelconisch potje, dat 72 mm. hoog was. Bij dezelfde groeve ontdekte dr. C. C. W. J. Hijzeler een halve plattegrond van een huis uit de midden-bronstijd.

Wierden

In de buurtschap Zuna, gem. Wierden, vond de heer D. Beltman een stenen strijdhamer bij het erve Hoekjen, in de tien meter verplaatste grond van een bouwput. Ook kwamen enkele onversierde wandscherven uit de ijzertijd te voorschijn.

Boek en blad

G. J. I. Kokhuis. Twente 1940-1945 (uitgever niet vermeld, maar het is Witkam, Enschede) is samengesteld door een verwoed verzamelaar, die in dit boek van 278 bladzijden een schat van feitenmateriaal over de oorlogsjaren bijeengebracht heeft. De heer Kokhuis, hoofd van een school in Almelo en ook bekend als muntverzamelaar, heeft zich strikt tot Twente beperkt, wat wel eens jammer is, maar anderzijds blijkt uit deze beperking tot één gewest, hoe intensief er in die vijf jaar geleefd is. Gedeeltelijk gaat het om feiten, die de Twentse bevolking over zich heen zag komen, anderzijds ook om tal van zaken, die dank zij eigen activiteit in de geschiedschrijving opgenomen moesten worden. De illegale acties, het daadwerkelijke verzet, de pogingen om in leven te blijven.

Kokhuis heeft veel literatuur verzameld, waaronder knipsels en rapporten, die niet dagelijks toegankelijk zijn. Bovendien liet hij tal van ooggetuigen aan het woord, zowel mondeling als door middel van dagboeken. Vooral de mondeling aangedragen gegevens zijn van belang, omdat de generatie, die de feiten van de tweede oorlog meegemaakt heeft, met de dag kleiner wordt. Wie tot deze generatie behoort, zou bepaalde gebeurtenissen wellicht kleuriger beschreven hebben dan de heer Kokhuis dat doet. Hij verwondert zich zelfs over de nuchterheid, waarmee deze er afstand van kan nemen, maar dat wordt begrijpelijk, wanneer men hoort, dat de schrijver in die jaren nog een schooljongen was.

Een nuchter feitenrelaas is dit boek geworden, vooral waardevol als naslagwerk (gelukkig ontbreekt een index niet), waarin alles te vinden is, wat zich om en in de oorlog in Twente afspeelde, van de mobilisatie en de uniformsmokkel tot en met de bevrijding, inclusief een overzicht van de Canadese legertroepen, die deze bevrijding bewerk hebben. Jammer, dat het laatste hoofdstuk, over de oorlogsmonumenten (die niet alleen verzetsmonumenten zijn!) niet de uitgebreide informatie geeft, die de rest van het boek kenmerkt.

Almelo in oude ansichten, door H. Hagens en J. Niewerth, is een van de meest geslaagde uitgaven in de „oude ansichten“-reeks van de Europese Bibliotheek te Zaltbommel, die inmiddels al een dertigtal boekjes bevat. Twente

is er tot dusver in vertegenwoordigd met de drie grote steden.

„De originele en eerste beginselen van Almelo kan men met geene seekerheit melden; alsoo deselve van een soo oude oorsprong is, dat de eerste beginselen daarvan ten eenmaal immemoriaal en buyten alle bekende Historien zyn“. Met dit charmante citaat uit 1794 begint de inleiding, waarin Hagens vroegere bezoekers aan de stad aan het woord laat. Het is leuk, dat hij op deze manier toch tot een globaal beeld van de stadshistorie komt. Die stadshistorie herleeft dan wat de laatste honderd jaar betreft op de bekende wijze in „antieke“ prenten, voornamelijk de ansichten van stadsgezichten en mensen, waarbij we ons afvragen, wat de maker er mee bedoeld kan hebben. In de meeste gevallen zouden ze nu, toeristisch gezien, averechts werken. Maar voor de historicus - en is dat in zekere zin ook niet iedereen, die vol heimwee terugblijkt - zijn ze om van te smullen.

H. Eitink, Oet mien jongensjaoren, een uitgave in de kleine Twentse reeks van Witkam, laat de produktieve volkskunstenaar Eitink, van wie al eerder een aantal gedichtjes in deze reeks gebundeld werd, als smeuïg verteller kennen. Aan de spelling van het Twents moet men wel even wennen. Het zou niet zo gek zijn, wanneer juist deze populaire reeks de spellingkwestie zou helpen oplossen door het aanbrenge van een zekere eenheid, of op z'n minst van een logica in de spelling van elke afzonderlijke uitgave. Eitink is in zijn verhalen net zo gezellig als in zijn rijmen. Het boekje is genoemd naar de eerste vertelling, waarin oud-Enschede uit de tijd van de afdakwoning herleeft. Tussen haakjes: de laatste afdakwoning zou toch behouden moeten blijven, bijvoorbeeld bij het textielmuseum.

A. B.

Kralen aan een rozenkrans, door Adriaan Buter, is een uitgave van de actieve V.V.V. Ootmarsum. Dit 191 pagina's tellende boekwerkje voert ons in twaalf hoofdstukken op aangename en vlotte wijze door de prehistorie, historie en volkskunde van Ootmarsum. Natuurlijk gaat de heer Buter ook uitvoerig in op de juist in Ootmarsum nog zo levende folklore. Gelukkig stopte hij niet bij de gren-

zen van de huidige gemeente Ootmarsum, zodat hij zijdelings ook de historie meeneemt van het oude landgericht Ootmarsum. Jammer is het, dat de schrijver in zijn opsomming van de marken, behorende tot het landgericht Ootmarsum, de dieschicht Geesteren-Vasse-Mander vergeet, temeer daar hij aan Mander nog al wat aandacht heeft besteed. Toch zal dit kleine schoonheidsfoutje geen reden behoeven te zijn om het boekje niet aan te schaffen. Ook de uitvoering is zeer geslaagd te noemen (Grafische verzorging: Drukkerij Twentsche Courant N.V.; clichés: Oost Nederland). Al met al een zeer aantrekkelijke uitgaaf, in pocketformaat, verkrijgbaar tegen de wel zeer lage prijs van f 2,75.

J. J. H. M.

Vijftien jaar Nedersaksisch Instituut. Gevat in een expressief omslag van Everhard Jans, wiens boekverlichtingen we in de Twentse sfeer steeds vaker (en met genoeg) tegenkomen, zijn de inleidingen gebundeld, die op 2 november 1968 te Groningen gehouden zijn ter herdenking van vijftien jaar Nedersaksisch Instituut. Een goede gelegenheid om op de hoogte te komen van de huidige taalkundige opvattingen (met name de door prof. Heeroma gelanceerde „westfaalse expansie“) voorzover het afkomst en karakter van de Twentse sprake betreft. Dr. H. Entjes heeft deze theorie uitgediept naar voorbeelden uit het dialect van Vriezenveen. Ook de discussie wordt weergegeven en het geheel is afgerond met een literatuurlijst van Beernke van Gölen krijgt gezelschap

Perspectief, personeelsorgaan van de Twentse Courant, bevat in nummer 6 van de lopende jaargang een historisch interessant artikel van G. J. Schage, onder de simpele titel „125 jaar“. Zo lang was het nl. geleden, dat in Twente de eerste krant verscheen (waaruit de huidige T.C. is voortgekomen).

De Mars 1969 brengt een serie artikelen, waarin drs. L. A. Versteeghe „Overijssel en zijn spoorwegen“ behandelt.

Jaarverslag 1968 Oudheidkamer Twente bevat behalve de gebruikelijke verslagen en gegevens fragmenten uit het dagboek van W. H. Dingeldein, veelal sterk persoonlijk gekleurd, waardoor men deze al te vroeg overleden Twentekenner ook als mens nader komt.

Het Oversticht, jaarverslag 1968. De Welstandscommissie heeft ruim 8000 adviezen uitgebracht. Slecht een kleine 15% van de plannen behoorde tot het niveau van de opgeleide architectenklasse! De Landschapscommissie klaagt er over, dat op dit terrein teveel op

oude glorie? geteerd wordt en dat we ons ondanks de welvaart, wat de landschapsverzorging betreft, geen enkele „luxe“ menen te kunnen veroorloven. De Monumentencommissie constateert, dat ondanks toeneming van de rijkssubsidies de restauratie-capaciteit duidelijk daalt.

Aoid Hokseberge, 2e jaargang. No. 2 vervolgt de beschrijving van Haaksbergen uit 1844, „de taal van Haaksbergen“, de vuurstedenregisters en „De mobilisatie van 1830“. Verder artikelen over „Het huis De Halve Maan“ en „De meier plantte de telgen, de provincie kapte de bomen“. No. 3 brengt vervolgartikelen over de taal, de mobilisatie en de vuurstedenregisters. Verder: „Oud-Haaksbergen“, door wijlen J. G. H. Jordaan, „De Oldenhof te Buurse“, door wijlen H. E. J. Berendsen, „De schilder Herman van der Haar“, door D. Jordaan JGHzn.

T.D.N.-Mitteilungen, No 3 bevat o.m.: A. Buter, Diepenheim-Blankenborg-Ahaus, id., Mannen aan het spinnewiel, id. Hendrik Odink tachtig. W. Elling, Ein Schatzfund in Vreden, Die Barockkirche in Zwillbrock.

Ov. Landbouwblad 15/8 en 22/8 Kreulen, De „vermakelijke“ geschiedenis van het mr. W. J. Engels van Beverfordefonds.

W. H. Dingeldein, Singraven. Onder auspiciën van de Edwina van Heek Stichting, die de havezathe beheert, is Dingeldiens beschrijving uit 1948 (toen niet normaal in de handel) bij uitgeverij Witkam opnieuw verschenen. Royaal uitgevoerd met 44 foto's, waaronder enkele nieuwe van A. C. Meyling. De heer Meyling vulde het geschiedverhaal van Dingeldein aan met gegevens over de jongste ontwikkeling en over het paasstaakslepen, waarvan het begin zich immers op dit landgoed bij Denekamp afspeelt.

Twents Dagblad Tubantia. 19/4 Lex Meuris, de dichtende burger-boer, 26/4 Guusje Beckers in Bredevoort, molendokter, 13/5 Boeren uit Mekelhorst trekken biddend over es, 31/5 Bahl - jasses, zei generaal (Grol), 12/7 Schrijftaal is een bedorven dialect (interview D. Poort), 19/7 Oosterhoff in Rijssen, 23/7 Oosterhoff (lezers schrijven), 24/7 Origineel schilderij van A. ten Cate bij vuilnis, 23/8 B. J. Hekket, pionier in Hengelo. Serie B. J. Hekket, Wat betekent: 15/2 Geuverink, 22/2 Gosselink, 1/3 Spijker, 8/3 ten Napel, 15/3 Twilhaar, 22/3 Scholtefleer, 29/3 Ligterink, 5/4 Paschen, 12/4 Tjoonk, 19/4 Frontroth, 26/4 Snoeyink, 3/5 Breteler, 10/5 Velve, 17/5 Schoorlemmer, 25/5 Gierveld, 31/5 Ten Hopen, 7/6 Buursink, 14/6 Heukers, 21/6 Bettink, 28/6 Te(r) Hennepe, 5/7 Telgte, 11/7

Agenda

Spiegel, 19/7 Vasterink, 26/7 Eppink, 2/8 Kage-link, 9/8 Slendebroek, 16/8 Schilderink, 23/8 Hesselink.

Dagblad van het Oosten. 5/4 Ter Voorde wil historie (van parochie Borne) schrijven, 5/5 Almelo in oude ansichten, 27/6 Anderhalve eeuw geleden kreeg r.k. Rijssen een nieuwe kerk, 11/7 De Kemper: Wie er bij introuwe moest eigen letterdoek meenemen, 27/7 De Böggefrieders, rijdt reeds 15 jaar folkloristisch rond, 30/7 Amateurs maken het Kipshoes be-woonbaar (Borne), 30/7 De Olde Sloese bij Diepenheim gerestaureerd, 15/8 Euurtschap Gouden Ploeg dankt naam aan veertijd, 27/8 De Oosterhof heeft oude gezicht terug.

G. J. Eshuis, serie over Elsen: 37 (12/4) Een boer moet zich weten te behelpen, 38 (26/4) Wonen aan de weg, 39 (10/5) Marskramers raakten spoor wel eens bijster, 40 (24/5) Op Crommendam tapte men voor schippers en voerlui, 41 (7/6) In 't broekland waren de vogelnamen erg in trek, 42 (21/6) Ook Elsenerbroek had een oud en geestig buurtrijm, 43 (5/7) Nog jaren na afbraak zag men vuurrake lichten, 44 (19/7) 't Broek had zijn „wieze" en een „luchtverkenner", 45 (2/8) Veeartsen hadden het niet altijd even gemakkelijk, 46 (9/8) Broek-kotters zaten volop in 't verdriet, 47 (17/8) On-gewaarde broeklui wilden ook meedoen.

Twentse Post. Maart '69: Kroniek van Dene-kamp. April: Een merkwaardig man (De Thouars), vervolg kroniek Denekamp. Mei: De molens van Denekamp, vervolg kroniek Dene-kamp, Streekminnaars komen handen tekort (tekeningen G. Frederiks, Almelo). Juni: 600-jarig Vriezenveen, vervolg kroniek Denekamp. Op verkenning in Bentelo, Juli: Twente 1940-1945, slot kroniek Denekamp, Aug.: Kroniek van Deurningen, De westgrens van Twente.

Twentsche Courant 4/6 Herinckhave; afscheid van een romantisch verleden, 6/6 Bij ons in het oosten (dialectproblematiek), 19/4 G. J. I. Kokhuis legt de feiten op tafel, 3/6 „H" naar het antiquariaat (betreft de letter H in Twen-the), 7/6 Gang naar De Kemper alleen is al een feest, 16/6 Hunenborg is nieuw onderzoek waard, 4/7 Niet berusten in verminking (toren Ootmarsum), 8/8 Gracht van Blankenburg tekent zich goed af, 15/8 Zompen en klompen,

29/8 Onbekende havezathe (opgraving Raven-horst Rietmolen), 29/8 Laoksteen is begraven (Rossum), 5/9 Dolle Dinsdag in het Oosten, 6/9 Industriedorp aan de Regge (Nijverdalen), 6/9 De ruimtevaart is duur betaald (V-wapens uit Hellendoorn).

Twentse Werkgemeenschap voor Archeologie en Historie, secr. Mercuriusstraat 110, Hengelo tel. (05400) 1 17 93:

17 oktober 1969: Bijeenkomst in én der zalen van de Openbare Leeszaal te Almelo, aanvang 8 uur.

21 november 1969: Bijeenkomst in één der zalen van de Openbare Leeszaal te Almelo, aanvang 8 uur.

19 december 1969: Bijeenkomst in én der zalen van de Openbare Leeszaal te Almelo, aanvang 8 uur.

Het programma voor deze avonden is nog niet vastgesteld.

Ver. Oudheidkamer „Twente", Lasondersingel 129 te Enschede, telef. (05420) 1 56 72:

4 oktober 1969: Middagexcursie naar Oele en Hengevelde

13 november 1969: Praatavond in het Rijks-museum te Enschede

11 december 1969: Praatavond in het Rijks-museum te Enschede.

Het programma voor de praatavonden is nog niet vastgesteld.

Historische sociëteit Enschede-Lonneker, secr. Osnabrückstr. 3, Enschede, tel. (05420) 1 19 04:

3 oktober 1969: Praatavond op De Holterhof te Enschede, aanvang 8 uur.

7 november 1969: Praatavond in het Stadhuis te Enschede, aanvang 8 uur.

12 december 1969: Praatavond op de Holterhof te Enschede, aanvang 8 uur.

De gehele agenda wordt afgedrukt onder voor-behoud van wijzigingen.

Rubriek Weg Wezen: 22/3 Geef een centje . . . . , 29/3 De Stille Week is zo stil nog niet, 12/4 Vuurtjes stoken, 26/4 Den Mey die is geplant, 17/5 Vredens Hamalandmuseum, 31/5 Ootmarsums monumenten, 28/6 In Bathmen wordt de rust vastgehouden, 5/7 In Vragender staat een middeleeuwse ruïne.

A. B.